

акад. Таки Фити, Претседател на Македонската академија на науките и уметностите

ГОДИНА НА ПРЕМРЕЖИЈА И НАДЕЖИ¹

Оваа година се навршуваат 49 години од свеченото конституирање на Македонската академија на науките и уметностите во Републичкото собрание, на 10 октомври 1967 година. Затоа, 10 октомври редовно го одбележуваме и славиме како ден на МАНУ. Вообичаено е, во вакви пригоди, накратко да ги сумираме резултатите од нашата работа во тековнава година, но и да потсетиме на општествениот контекст во кој МАНУ, како врвна институција во областа на науките и уметностите, ја остварува својата основна дејност. Оваа, 2016 година, но и претходната година, ќе останат запаметени како исклучително тешки години, години на премрежија, тензии, искушенија, но и очекувања, нашата земја да ја надмине сериозната криза со којашто е соочена, да вклопи во помирни води и да трасира нови перспективи на патот кон изградба на демократска, економски просперитетна, европска и мултикултурна Македонија.

Иако во тешки услови, МАНУ со посветеност продолжи да ги реализира своите основни цели и задачи, утврдени со Законот за МАНУ: следење на состојбите во областа на културното наследство и природното богатство, активно партиципирање во креирањето на националните политики во науките и уметностите, поттикнување, координирање, организирање и вршење на научни истражувања и уметнички остварувања, објавување на резултатите од научното и уметничкото творештво, унапредување на соработката со други академии на науките и уметностите и научни и уметнички институции во странство.

Со денешното одбележување на денот на МАНУ сме една година поблиску до големиот јубилеј - 50 години Македонска академија на науките и уметностите. Одбележувањето и честувањето на овој голем јубилеј ќе ни даде можност опстојно да ја оцениме досегашната работа на МАНУ, да ги сумираме постигнатите резултати, да ги потенцираме успехите, годините на вишнење на МАНУ, но и слабостите, искушенијата, премрежијата низ кои проаѓаше Република Македонија, а со неа и МАНУ и, се разбира, да ги проектираме идните правци на развој на нашата Академија.

Затоа, почитувани, во денешново експозе, само накратко и со нагласено селективен пристап, ќе укажам на дел од активностите и ангажманите на МАНУ, кои и дадоа посебен белег во остварувањето на нејзината основна дејност - научното и уметничкото творештво.

Оваа година во тек е реализацијата на повеќе од 100 *научноистражувачки и уметнички проекти* од различни области, на 30 - тина *научни собири* (домашни и меѓународни), на *бројни свечени собири, предавања и сл.* како и на богата издавачка дејност - *15 зборници* на трудови, *50 посебни изданија* на МАНУ итн. Податоците потврдуваат дека последниве години, гледано по обем (квантитет), нашите ангажмани манифестираат нагорен тренд. Тоа се должи на две основни причини - зајакнување на работниот карактер на МАНУ (поради враќање на категоријата дописни членови на МАНУ во нејзиниот работен состав и зголемениот број на млади истражувачи и научни работници во истражувачките центри на Академијата) и поради зголемената соработка, преку реализација на заеднички научни и уметнички проекти со странски академии и други странски научни институции. Ние веруваме дека овој пристап ќе резултира и со квалитативно подобрување на нашата основна дејност.

---

¹ Експозе на претседателот на МАНУ, акад. Таки Фити по повод одбележувањето на 10 октомври - денот на МАНУ.

Посебен белег на научноистражувачката и уметничката дејност на нашата Академија и дава се понагласеното интегрирање во меѓународните текови на научното и уметничкото творештво. Последниве две години, повеќе од половина од научните трудови на нашите академици и соработници се објавуваат во меѓународни списанија, во списанија со импакт фактор, во меѓународни зборници од научни собири одржани во странство, се поголем е бројот на членови на МАНУ кои се појавуваат како главни уредници, заменици на главните уредници или членови на уредувачки одбори во странски списанија и зборници, делата на членови на Одделението за уметност се преведуваат на повеќе странски јазици, организирани се изложби на нашите уметници - сликари во странски академии и тие се високо вреднувани итн. На овој начин, МАНУ дава особен придонес во афирмацијата на македонската наука, уметност и култура во светот.

На нашата меѓународна соработка со странските академии на науките и уметностите, научни друштва и други научни институции и обрнуваме посебно внимание. Во последниве две години е видливо продлабочена, интензивизирана и диверсифицирана нашата научна и културна соработка со академиите од соседните земји. Со Бугарската академија на науките (БАН) оваа година ќе финализираме значаен број од заедничките научни и уметнички проекти предвидени со Програмата за соработка во периодот 2014 - 2016 година. Постигнатите резултати се вредни за почит. Работата врз 30 - те заеднички проекти со БАН, од кои 17 во природно - математичките, техничките и медицинските науки, 8 во хуманитарните и 5 во општествените науки, резултираше со над 120 публикации и соопштенија на научни форуми во Бугарија, Македонија, Романија, Турција, Шпанија и други земји, два прифатени проекта во рамките на IPA - програмата, два зборника и 1 книга во печат. Ваквите резултати се охрабрувачки, поради што со колегите од БАН решивме да ја продолжиме соработката со нови проекти во областите: економски развој, европски интеграции и право, заштита на критичната инфраструктура, енергетиката, екологијата, биодиверзитетот и молекуларната биологија, споделеното културно наследство, образованието и културата. Годинава започна да се реализира и Програмата за соработка со Српската академија на науките и уметностите, во чии рамки се предвидени 13 заеднички проекти - врз пет проекти веќе, тековно, се работи, како и со Албанската академија на науките и со Косовската академија на науките и уметностите. На овој начин, МАНУ дава значаен придонес во афирмацијата на нашата наука, уметност и култура, во подигањето на угледот на Република Македонија, во развојот на пријателскиот односи, односи на меѓусебно почитување, разбирање и толеранција со соседните земји, како и во создавањето на поволна клима за полесно надминување на отворените прашања со соседните земји. Се разбира, ние активно соработуваме и со бројни други странски академии и научни друштва. Минатата и оваа година е интензивизирана соработката и со Европската академија на науките и уметностите, со Германската национална академија на науките и уметностите, Леополдина, којашто ја организира Заедничката Конференција за науките за Западен Балкан и на која наши претставници земаат активно и забележително учество, со Германската научно друштво Лајбниц од Берлин коешто фактички е на ранг на Академија, и од коешто МАНУ оваа година го доби престижното признание Самуел – Митја Рипопорт (ова признание Германското научно друштво првпат го доделува токму на МАНУ), со ALEA, со Union Academique International, со Меѓуакадемскиот совет за Југоисточна Европа итн. Овде треба да се одбележи дека на заедничкото чествување по повод 1100 годишнината од упокојувањето на Св. Климент Охридски оваа година во Охрид зедаа учество претседатели и претставници на единаесет странски академии на науките и уметностите. Кон крајот на овој месец во Скопје, веруваме, со поддршка на UNESCO, ќе се одржи

и меѓународна конференција на тема: Милениумското зрачење на Св. Климент Охридски, на којашто веќе е најавено учество со реферати на околу 20 научници од странски земји.

Во оваа пригода сакам посебно да нагласам дека прашањата поврзани со евроатланските интеграциски процеси на Република Македонија, нивното континуирано и опстојно научно елаборирање, се високо на агендата на МАНУ. За тоа сведочи и фактот што оваа година, во емот на политичката и општествената криза со којашто сме соочени, во соработка со СЕП на Владата на Република Македонија го формиравме Советот за евроинтеграции на Македонската академија на науките и уметностите, и на тој начин ја институционализиравме нашата соработка со Владата во оваа исклучително значајна област од стратески интерес за земјата. И понатаму, по повод 20 години од воспоставувањето на договорни односи помеѓу Република Македонија и Европската Унија, со Секретарјатот за европски прашања на Владата на Република Македонија, а во пресрет на Денот на Европа, 9-ти мај, организиравме заедничка меѓународна научна конференција на тема **“Република Македонија на патот кон Европската унија (2020) – искуства, предизвици, перспективи“**. Зборникот со обраќањата и научните прилози од конференцијата набрзо ќе биде публикуван на три јазици: македонски, албански и англиски. Нашиот Центар за стратески истражувања заедно со научниците од академската заедница (универзитетите, факултетите, институтите) редовно организира конференции, тркалезни маси, работилници и сл., посветени на евроатланските интеграции. Деновиве, со БАН договоривме соработка врз заеднички проект Развој и интеграции - компаративна анализа за Македонија и Бугарија, итн. Со ваквиот ангажман МАНУ испраќа јасна порака до македонската јавност, до нашите пријатели во Европа и пошироко, дека приближувањето на Република Македонија кон ЕУ останува наша стратеска цел и дека не постои алтернатива за развојните перспективи на земјата надвор од евроатланските интеграциски процеси.

Почитувани,

Проблемите пред кои денес е исправена Република Македонија нема да се разрешат преку ноќ. Ние очекуваме организирање на фер и демократски избори и формирање на политичка влада со полн капацитет на одлучување, како вовед и битна претпоставка за разрешување на кризата. Меѓутоа, како што повеќе пати досега сме нагласувале, проблемите што се сега во фокусот на нашата стварност ќе бараат крупни реформи, многу знаење, енергија и политичка волја за нивно надминување. Членовите на МАНУ, во соработка со целокупниот научен потенцијал на земјата и со владините експерти посветено ќе работат на надминување на отворените предизвици со кои е соочено нашето општество. Нашиот влог и придонес во остварувањето на овие цели ќе биде фокусиран врз изготвување на научни и уметнички проекти и организирање на научни расправи во областите од особено значење за разрешување на кризата, публикување на резултатите од научноистражувачката работа и нивно преточување во јасни насоки, сугестии и препораки за креаторите на политиките.

Еве и денес, одбележувањето на денот на МАНУ, го осмисливме на начин својствен на МАНУ, со организирање на научна конференција на тема: **Состојби и перспективи на науката и високото образование во XXI век**. Темата е од висока, фактички, исклучителна релевантност за Република Македонија и за МАНУ. МАНУ не само од формален аспект (од аспект на Законот за МАНУ) туку од суштински аспект, треба континуирано, трајно, да ги следи, анализира и промислува состојбите во високото образование, науката, истражувањето и развојот и иновациониот процес, бидејќи токму оваа сфера

доминантно ја антиципира иднината на македонското општество и неговите долгорочни развојни перспективи. Ние темелно пристапивме во подготовката на оваа конференција - во овој контекст е и објавената Студија за состојбите и отворените предизвици во областа на високото образование и науката, подготвена од раководителот на нашиот Центар за стратемски истражувања, акад. Владо Камбовски. Со оваа Конференција нашата намера е, заедно со другите научни институции од земјата, да отвориме циклус на расправи поврзани со оваа проблематика. Верувам дека уште на денешнава Конференција, имајќи го предвид составот и компетентноста на учесниците, ќе успееме да ја презентираме глобалната слика за високото образование и науката во Република Македонија, да ги истакнеме и вреднуваме постигнатите резултати, но и да ги селектираме најзначајните отворени прашања, проблеми и слабости со кои се соочуваме во сферата на високото образование, науката, истражувањето и развојот и иновациската дејности и се разбира, да предложиме можни пристапи за нивно разрешување.

Ние во МАНУ сме цврсто убедени дека Програмата и програмските цели на Академијата во тековнава 2016 година комплетно ќе ги реализираме и дека во пресрет на големиот јубилеј - 50 години постоење на МАНУ, ќе влеземе со нови резултати и достигнувања и со зголемен оптимизам во остварувањето на општествената мисија на МАНУ како врвна институција во областа на науките и уметностите.

Да ни е честит денот на МАНУ.

Вообичаено, на Денот на МАНУ го врачуваме највисокото признание на МАНУ – медалот „Блаже Конески“.

Годинешни добитници на ова признание се Суат Енгулу од Република Турција и Душко Новаковиќ од Република Србија.

Ви благодарам на вниманието.